

Examenul național de bacalaureat 2026

Proba E. c)

Istorie

Varianta 3

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională - profil artistic, toate specializările; - profil sportiv, toate specializările; - profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animatoar, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar, educator-puericultor; - profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

СУБЈЕКАТ I

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведене изворе:

A. Године 1858, седам великих сила су потписале Париску Конвенцију (Convenția de la Paris). [...] Био је документ са напредним али и са неким назадним предвиђањима. По питању уједињења Молдавије са Влашком (Moldovei cu Țara Românească) – веома значајна за Румуне – изабрано је компромисно решење. [...] Задржане под превласт Порте [Османско царство] и под „колективном гаранцијом“ сила, ове две земље следе „да се слободно саме управљају и без било ког уплитања Велике Порте“, под називом „Уједињење Кнежевине Молдавије и Влашке“ („Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești“), али надаље је сачувана административно-политичка одвојеност. Свака Кнежевина била би под вођством једног владара са својим министрима, ови задњи имајући министарску одговорност. Законодавну власт извршавају колективно владар, Скупштина дотичне земље и новооснована Централна комисија, заједничка за обе Кнежевине. Правосудној власти мора се обезбедити независност [...]. Владар ће бити изабран доживотно у свакој земљи од стране Изборне Скупштине. Владар може бити било који грађанин Влашке или Молдавије, са приходом од 3000 златника и са десетогодишњим стажом у јавним функцијама. [...] У целини, Париска Конвенција, иако не предвиђа Уједињење, приближава Румуне тренутку уједињења Кнежевине.

(D. Berindei, *Istoria românilor*)

B. Почетци владавине Ал. Ј. Кузе (Al. I. Cuza) били су тешки због тога што је владар морао да сарађује са две владе, једна у Јашиу (Iași) а друга у Букурешту (București). Тек крајем 1861. године, Османско Царство је признало политичко-административно уједињење Молдавије са Влашком за време владавине Ал. Ј. Кузе [...].

Уједињење, једном остварено, политичке несугласице су се поново појавиле снажније, потчињене значају питања која треба решити, међу којима, најтеже је било усвајање Аграрног закона [...]. Други проблем је привремено зауставио сукоб око Аграрног закона: секуларизација манастирских имања. [...] Законом из [...] 1863 пренесена су у власништву државе „сва манастирска имања“. Као последица, око једне четвртине територије земље постаје државна својина, што је повећало површину коју су власти имале на располагању за будуће додељивање земљишта. С циљем елиминисања препрека за додељивање земљишта, као и других реформи, Куза [...] је усвојио нови устав (*Развијени Статус*) (*Statutul Dezvoltător*), који је ојачао положај владара у односу на законодавну власт.

(F. Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

Полазећи од ових извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените *нови устав* наведеног у извору **Б**. **2 бода**
2. Одредите, из извора **A**, једну информацију о владару. **2 бода**
3. Наведите два историјска простора на које се односе како извор **A**, тако и извор **Б**. **6 бодова**
4. Напишите, на испитни папир, слово које одговара извору који тврди да силе су стигле до компромиса по питању уједињења Румуна. **3 бода**
5. Напишите једну везу узрок-последика између две информације из извора **Б**, назначивши улогу сваке понаособ (*узрок*, односно *последика*). **7 бодова**
6. Преставите две историјске чињенице из периода 1866-1886 које се односе на Румунију (România). **6 бодова**
7. Наведите једну сличност између две акције Румуније у међународним односима у периоду 1917-1920. **4 бода**

SUBIEKAT II

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведени извор:

Да не би дозволио продор Татара у Трансилванији (Transilvania), краљ Угарске, Луј Анжујски је одлучио да оснује на источној страни Карпата (Carpaților) једну *марку*, то јест једну одбрамбену политичко-војну област. На челу ове области поставио је Драгоша (Dragoș). [...]

Оснивање независне државе Молдавије (Moldova) везано је за име војводе Богдана (Bogdan). [...] Он [...] је показао непослушност према угарском краљу, а због тога је изгубио достојност војводе Земље Марамуреша (Țării Maramureșului). То је била, у суштини, побуна неких Румуна предвођени Богданом, који су се побунили против угарске превласти. [...] Побуњеници су приморани да пређу преко планина, источно од Карпата. [...] Богдан, могуће са подршком Румуна са истока Карпата, уклонио је са власти Балка (Balc), Драгошевог наследника, приморавајући га да напусти Молдавију. Луј I није могао прихватити да Молдавија није више под његову власт. Године 1364 он је послао војску против Богдана, коју је овај поразио, и тако се Молдавија спасла угарске превласти [...].

Молдавија почиње да активно учествује у међународној политици у време Лацкуа (Lațcu) (1369-1375) [...] када се поново појавила опасност угарске експанзије према источно-карпатском простору под изговором „повратка“ тамошњег становништва [...] католичанству. Да би предухитрио ову опасност, Лацку [...] је упутио папи Урбану V-ом молбу оснивања католичке бискупије у Молдавији [...]. На овај начин, Сирет (Siretul), који је претходно постао престоница Молдавије, добија и статус седишта бискупије. [...] Молдавија наставља да се афирмише у међународним односима источне и југо-источне Европе у време Петра I Мушата (Petru I Mușat) (1375-1391). [...] Најзначајнији догађај у спољној политици Петра I Мушата био је потписивање [...] молдавско-пољског Споразума из Лемберга (Лиов). [...] За Молдавију, политички значај овог споразума стоји у чињеницу да Петар I Мушат је обезбедио на овај начин заштиту Пољске против старих угарских претензија према источно-карпатским земљама. [...] Да би консолидовао земљу и њено међународно признање [...], Петар I Мушат је одлучио да оснује православну митрополију.

(I. Țurcanu, *Istoria românilor*)

Полазећи од овог извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените престоницу Молдавије наведену у извору. **2 бода**
2. Утврдите век на који се односи извор **2 бода**
3. Наведите вођу побуне из Земље Марамуреша и једну његову акцију из Молдавије, на које се односи дати извор. **6 бодова**
4. Наведите, из датог извора, две информације о *марки*. **6 бодова**
5. Формулишите, на основу датог извора, мишљење о акцијама вођа из Молдавије, у периоду 1369-1391, подржавајући га са две информације из извора. **10 бодова**
6. Аргументујте, путем историјског догађаја, тврдњу да Румуни учествују у противосманским војним акцијама, у XV-ом веку (Бодује се представљање историјског догађаја и употреба појмова који изражавају узрочност и закључак). **4 бода**

SUBIEKAT III

(30 бодова)

Израдите, на приближно две странице, есеј о политичкој еволуцији Румуније (României) у другој половини XX-ог века, имајући у виду:

- представљање устава Румуније усвојеног у фази стаљинизма, у другој половини XX-ог века;
- напомену двеју политичких акција Румуније у међународним односима у периоду 1955-1969;
- напомену једне политичке праксе примењене у Румунији, у периоду 1970-1988 и напомену двеју аспекта који се односе на њу;
- формулисање мишљења о демократији из Румуније у периоду 1990-1997 и подржати га једним историјским аргументом.

Напомена! Бодује се употреба **адекватног историјског речника**, **структура** есеја, представљање **везе узрок-последича**, сачињавање **историјског аргумента** (представљање релевантне историјске чињенице и употреба појмова који представљају узрочност и закључак), поштовање **хронолошког/логичног редоследа** историјских чињеница и **уклапање** есеја у оквиру захтеваног простора.